

Sygn. akt VIII Ns 55/19

POSTANOWIENIE

Dnia 23 czerwca 2022 roku

Sąd Rejonowy w Kielcach VIII Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący: Sędzia Agnieszka Kierkowska

po rozpoznaniu w dniu 23 czerwca 2022 roku w Kielcach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku Towarzystwa (...) S.A.

w W.

z udziałem I. S., K. S., D. S., J. S. (1), A. S. (1), M. M. (1), J. V. M., F. M., M. S. (1), J. S. (2), A. S. (2), M. S. (2) i M. S. (3)

o stwierdzenie nabycia spadku po G. S.

postanawia:

I. oddalić wniosek J. S. (2), M. S. (2), A. S. (2) o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po G. S.;

II. stwierdzić, że spadek po G. S. synu H. i S. z domu B., zmarłym w dniu 6 sierpnia 2017 roku w W., a mającym ostatnie miejsce zwykłego pobytu w K., na podstawie dziedziczenia ustawowego nabyły dzieci: **K. S.** córka G. i I. z domu B., **D. S.** syn G. i I. z domu B., **J. S. (1)** syn G. i I. z domu B., **A. S. (1)** córka G. i I. z domu B. po 1/5 (jednej piątej) części każde z nich oraz wnuki: **M. S. (3)** syn M. i A. z domu P., **J. S. (2)** syn M. i J. z domu O., **A. S. (2)** syn M. i J. z domu O., **M. S. (2)** córka M. i J. z domu O. po 1/20 (jednej dwudziestej) części każde z nich;

III. orzec, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

SSR Agnieszka Kierkowska

Sygn. akt: VIII Ns 55/19

UZASADNIENIE

We wniosku z 9.01.2019 r. (koperta z datą nadania k.25) wnioskodawca Towarzystwo (...) Spółka akcyjna w W. domagał się stwierdzenia nabycia spadku po G. S., zmarłym 6.08.2017 r. w W., zamieszkałym w K., przez jego żonę i dzieci jako spadkobierców ustawowych. Wnioskodawca wskazał, że zmarły był jego dłużnikiem z tytułu poręczenia wekslowego.

Uczestniczka I. S. – żona zmarłego podała, że odrzuciła spadek, wniosła o stwierdzenia nabycia spadku na rzecz dzieci jej i zmarłego G. S. tj. K. S., D. S., J. S. (1), A. S. (1). (k.48)

Uczestnicy K. S., D. S., J. S. (1), A. S. (1) przyłączyli się do stanowiska I. S.. (k.67)

Uczestnik M. S. (1) – syn zmarłego podał, że odrzucił spadek. Wskazał, że w imieniu małoletnich dzieci J. S. (2), A. S. (2), M. S. (2) zrzekł się spadku. (k.67, 109)

Uczestniczka M. M. (1) – córka zmarłego podała, że odrzuciła spadek. Wskazała, że jej pełnoletni syn J. M. odrzucił spadek, a co do małoletniego syna F. M. złożyła wniosek do właściwego sądu rodzinnego o zezwolenie na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku. (k.116, 143, 162, 192-193)

Uczestnicy J. M. i F. M. (wezvani do udziału w sprawie postanowieniami z 2.01.2020 r. k.129 i z 9.06.2020 r. k.187) wskazali, że odrzucili spadek (k.204-206, 328-331, 334-335).

Uczestnicy J. S. (2), A. S. (2), M. S. (2) (wezvani do udziału w sprawie postanowieniem z 2.01.2020 r. k.129), reprezentowani przez przedstawiciela ustawowego M. S. (1) w toku postępowania złożyli oświadczenia o odrzuceniu spadku po G. S.. W dniu 1.12.2021 r. (k.386) złożyli wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia tych oświadczeń, zarejestrowany za sygn. I Ns 996/21. Sprawa została połączona do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawą niniejszą postanowieniem z 3.12.2021 r. (k.400)

Uczestnik M. S. (3) (wezwany do udziału w sprawie postanowieniem z 14.10.2021 r. k.338) podał, że złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku o G. sitek w toku postępowania. (k.426)

W sprawie pozostaje bezsporne, że:

G. S. s. H. i S., zmarł 6.08.2017 r.

w W.. Ostatnim miejscem jego zwykłego pobytu były K.. (odpis skrócony aktu zgonu k.3) Był dwa razy żonaty. Z pierwszego małżeństwa z D. z domu Ś. miał syna M. S. (1) i córkę M. M. (1). (odpis skrócony aktu małżeństwa k. 18) W chwili śmierci pozostawał w drugim związku małżeńskim

z I. z domu B.. Z tego małżeństwa miał czworo dzieci: K. S., D. S., J. S. (1), A. S. (1). (odpisy skrócone aktów urodzenia k.91-94)

M. M. (1) ma dwóch synów: J. M. i F. M.. M. S. (1) ma czworo dzieci: M., J., A. i M.. (odpisy skrócone aktów urodzenia k.363-366)

G. S. nie pozostawił testamentu. (zapewnienie spadkowe k.68)

Sąd ustalił:

I. S. złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po mężu G. S. przed notariuszem 2.02.2018 r. (akta VIII N 107/18)

K. S., D. S., J. S. (1), A. S. (1) nie złożyli oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po ojcu.

M. M. (1) złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po ojcu przed konsulem 8.01.2018 r. Wskazała w jego treści, że ma zstępnych: J. M.

i F. M.. Oświadczenie to zarejestrowano w sądzie spadku 2.12.2019 r., gdyż oryginał dokumentu złożony został 6.11.2019 r. (akta I N 1131/19) Sąd spadku nie zawiadomił zstępnych M. M. (1) o złożeniu jej oświadczenia.

J. M. złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po dziadku przed konsulem 5.11.2019 r.(akta I N 1131/19)

F. M. złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po dziadku przed konsulem 25.06.2020 r. Jego matka M. M. (1) złożyła do Sądu Rejonowego dla Miasta Stołecznego Warszawy w dniu 19.12.2019 r. wniosek o udzielenie jej zezwolenia na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu F. M., który był jeszcze małoletni, ale do dnia osiągnięcia przez niego pełnoletności postępowanie się nie zakończyło i zostało umorzone postanowieniem z 21.03.2020 r. (akta VI Nsm 3340/19 SR dla m. st. W-wy, akta VIII N 753/20)

M. S. (1) złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po ojcu G. S. przed notariuszem 17.11.2017 r. Wskazał w jego treści, że ma zstępnych: M. S. (3), J. S. (2), A. S. (2) i M. S. (2). Sąd spadku zawiadomił zstępnych M. S. (1) o złożeniu jego

oświadczenia. (akta VIII N 748/17, dowody doręczenia zawiadomienia dla J. S. (2) k.19, A. S. (2) k.21, M. S. (2) k.20, M. S. (3) k.29)

M. S. (1) i jego żona J. S. (3) 8.12.2017 r. złożyli wniosek do Sądu Rejonowego w Kielcach Wydział Rodzinny i Nieletnich o zezwolenie na dokonanie czynności w imieniu małoletnich dzieci J. S. (2), A. S. (2) i M. S. (2) i odrzucenie spadku po G. S.. Został on uwzględniony postanowieniem z 1.03.2018 r. I. N. (...). W toku posiedzenia w tej sprawie sąd informował rodziców małoletnich o konieczności złożenia oświadczenia co do odrzucenia spadku przed notariuszem. (akta III Nsm 1665/17) M. S. (1) nie podejmował jednak żadnych czynności i oczekiwał na nadesłanie decyzji sądu w tej sprawie. Gdy w toku postępowania w niniejszej sprawie doręczono mu zobowiązanie dotyczące złożenia oświadczeń w imieniu małoletnich dzieci, wynikające z zarządzenia z 3.10.2019 r. (k.104, 106), zwrócił się o wydanie odpisu postanowienia w sprawie I. N. (...) i otrzymał ten odpis na przełomie października i listopada 2019 r.

M. S. (1) w imieniu małoletnich dzieci J. S. (2), A. S. (2) i M. S. (2) złożył oświadczenia o odrzuceniu spadku po ich dziadku G. S. przed notariuszem w dniu 10.01.2020 r. (akta VIII N 65/20)

M. S. (3) złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po dziadku G. S. przed notariuszem w dniu 5.01.2021 r. (akta VIII N 51/21)

Sąd zważył:

Zgodnie z art. 670 k.p.c. sąd spadku z urzędu bada kto jest spadkobiercą, w szczególności bada czy spadkodawca pozostawił testament, a jeśli testament zostanie złożony dokonuje jego otwarcia i ogłoszenia. Ten zakres kognicji sądu w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku jest konsekwencją zapisu art. 926§1 i 2 k.c., z którego wynika, że powołanie do spadku może wynikać z ustawy bądź z testamentu, zaś dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał nie chce lub nie może być spadkobiercą.

Z zapewnienia spadkowego złożonego przez żonę spadkodawcy i przedstawiciela ustawowego jego dzieci wynika, że G. S. nie pozostawił testamentu. Oznacza to, że powołani do spadku są spadkobiercy ustawowi na podstawie art. 926 k.c. Zgodnie z art. 931§1 k.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku. Jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada jego dzieciom w częściach równych. (art. 931§2 k.c.)

Zgodnie z art. 1020 k.c. spadkobierca, który spadek odrzucił, zostaje wyłączony od dziedziczenia, tak jakby nie dożył otwarcia spadku.

Należy zaznaczyć, że w myśl art. 1015 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Brak oświadczenia spadkobiercy w tym terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Termin wskazany w powołanych przepisach upłynął już co do wszystkich ujawnionych w sprawie spadkobierców. Od daty otwarcia spadku, tj. 6.08.2017 r.

w dacie orzekania okres 6 miesięcy już upłynął. Dla żony i dzieci G. S. termin ten biegł od dnia zgonu spadkodawcy i upłynął 6.02.2018 r. Przed upływem tego terminu oświadczenia o odrzuceniu spadku złożyli żona spadkodawcy I. S. - w dniu 2.02.2018 r. i dzieci spadkodawcy z pierwszego małżeństwa M. M. (1) – w dniu 8.01.2018 r., M. S. (1) – w dniu 17.11.2017 r. Te osoby są wyłączone od dziedziczenia.

Nie ulega wątpliwości, że do spadku powołane są dzieci spadkodawcy

z drugiego małżeństwa, tj. K. S., D. S., J. S. (1), A. S. (1). Oni bowiem żadnego oświadczenia we wskazanym terminie nie złożyli, co oznacza przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza na podstawie art. 1015§2 k.c.

Z uwagi na treść art. 931§2 k.c. w zw. z art. 1020 k.c. należało rozważyć czy zostali skutecznie wyłączeni od dziedziczenia dalsi zstępni G. S., którzy także złożyli oświadczenia o odrzuceniu spadku.

W wypadku synów M. M. (1) nie doszło do zawiadomienia ich przez sąd spadku o odrzuceniu spadku przez M. M. (1). Gdyby do takiego zawiadomienia doszło wówczas należałoby uznać, że z dniem jego doręczenia dowiedzieli się oni o tytule swojego powołania i termin 6 miesięcy do złożenia oświadczenia rozpoczął bieg. Wobec braku takiego zawiadomienia w ocenie Sądu J. M. i F. M. mogli się dowiedzieć o tytule swojego powołania najwcześniej z chwilą doręczenia im odpisu wniosku i postanowienia o wezwaniu do udziału w sprawie tj. 11.08.2021 r. (k.269) J. M. i F. M. swoje oświadczenia złożyli przed tym dniem, co w ocenie Sądu oznacza, że złożyli je skutecznie i z zachowaniem terminu. Są zatem wyłączeni od dziedziczenia.

W wypadku dzieci M. S. (1) o tytule swojego powołania dowiedziały się one z chwilą doręczenia im zawiadomienia o złożeniu oświadczenia M. S. (1) o odrzuceniu spadku.

M. S. (3) został o tym zawiadomiony z dniem 27.12.2017 r. Przesyłka zawierająca zawiadomienie, nadana na adres jego zamieszkania, nadal aktualny w toku postępowania w niniejszej sprawie, została zwrócona nie podjęta w terminie. Okoliczności, jakie podał uczestnik M. S. (3) na rozprawie 1.02.2022 r. (k.426) nie podważają skuteczności doręczenia zastępczego – poprzez pozostawienie przesyłki w aktach ze skutkiem doręczenia na 27.12.2017 r. Adres, pod którym nastąpiło to doręczenie, jest adresem, którym nadal się uczestnik posługuje, np. wskazując go przy składaniu oświadczenia przed notariuszem czy odbierając korespondencję w sprawie niniejszej. Uczestnik nie wskazał żadnych okoliczności, które świadczyłyby o tym, że nie odebranie tego zawiadomienia nastąpiło z przyczyn od niego niezależnych.

Oświadczenie M. S. (3) o odrzuceniu spadku złożone zatem zostało po upływie 6 miesięcy od dnia, gdy dowiedział się o tytule swojego powołania, tj. od 27.12.2017 r. Ten dzień był ostatnim dniem, w którym M. S. (3) mógł odebrać awizowaną przesyłkę i zgodnie z art. 139 k.p.c. należy uznać, że w tym dniu doręczenie nastąpiło i termin rozpoczął bieg. Upłynął zaś 27.06.2018 r. Oświadczenie M. S. (3) z 5.01.2021 r. jest bezskuteczne i nie zostaje on wyłączony od dziedziczenia.

J. S. (2), A. S. (2) i M. S. (2) zostali zawiadomieni o odrzuceniu spadku przez ich ojca w dniu 8.12.2017 r. Termin na złożenie przez nich oświadczenia upłynął 8.06.2018 r. Przed upływem tego terminu ci uczestnicy nie złożyli żadnych oświadczeń, natomiast ich przedstawiciele ustawowi złożyli wniosek o zezwolenie na złożenie oświadczeń o odrzuceniu spadku przez sąd rodzinny w dniu 8.12.2017 r. W doktrynie i orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, że złożenie takiego wniosku sprawia, że termin przewidziany w art. 1015§1 k.c. nie biegnie. Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z 28.09.2016 r, III CSK 329/15: od chwili złożenia do sądu opiekuńczego przez przedstawiciela ustawowego małoletniego spadkobiercy wniosku o zezwolenie na złożenie w jego imieniu oświadczenia o odrzuceniu spadku termin przewidziany w art. 1015 § 1 k.c. nie biegnie. Po uprawomocnieniu się postanowienia o udzieleniu zezwolenia przedstawiciel ustawowy małoletniego powinien złożyć to oświadczenie bezzwłocznie, chyba że wskazany termin, uwzględniając czas trwania postępowania opiekuńczego, jeszcze nie upłynął; wtedy złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku może nastąpić w dowolnej chwili, przed upływem sześciu miesięcy od dowiedzenia się przez przedstawiciela ustawowego o tytule powołania małoletniego.

Postanowienie Sądu Rejonowego w Kielcach I. N. (...) o zezwoleniu M. S. (1) na odrzucenie spadku w imieniu J. S. (2), A. S. (2) i M. S. (2) z 1.03.2018 r. stało się prawomocne 23.03.2018 r. Oświadczenie J. S. (2), A. S. (2) i M. S. (2) powinno być złożone do dnia 8.06.2018 r., zgodnie

z poglądem powołanym wyżej i art. 1015§1 k.c. Zostało zaś złożone dopiero 10.01.2020r., co oznacza, że termin nie został zachowany.

Wprawdzie uczestnicy J. S. (2), A. S. (2) i M. S. (2) wnieśli o затwierdzenie uchylenia się przez nich od skutków niezłożenia oświadczeń w terminie, ale wniosek ten nie zasługuje na uwzględnienie. Zgodnie z art. 1019§2 w zw. z §1 k.c. spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu, ale uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem i spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Stosuje się w tym wypadku przepisy o wadach oświadczenia woli.

W swoim wniosku uczestnicy podali, że M. S. (1) po zakończeniu postępowania w sprawie I. N. (...) był przekonany, że złożył skutecznie oświadczenie o odrzuceniu spadku w imieniu dzieci. Gdy otrzymał odpis postanowienia I. N. (...) zorientował się, że sąd nie zajął się kwestią odrzucenia spadku. Zarzucili, że wniosek M. S. (1) zarejestrowany w sprawie I. N. (...) nie został rozpoznany w zakresie odrzucenia spadku, a powinien być wyłączony przez sąd do odrębnego rozpoznania przez wydział cywilny. Te twierdzenia zawarte we wniosku M. S. (1) podtrzymał w swoich zeznaniach (k.416 odwrót). Sąd jednak ocenia te zeznania jako niewiarygodne. Przebieg posiedzenia w sprawie I. N. (...), w szczególności zapis obrazu i dźwięku, świadczy o tym, że sąd rodzinny zwracał wnioskodawcom uwagę na konieczność złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku przed notariuszem. M. S. (1) zeznał, że w ogóle tej rozprawy nie pamięta. Natomiast z protokołu rozprawy wynika, że był na niej obecny on i J. S. (3). Na pytanie sądu które z rodziców pójdzie do notariusza, wskazał, że on to zrobi. Następnie po ogłoszeniu orzeczenia sąd pouczył go w jaki sposób i w jakim terminie można uzyskać odpis orzeczenia, pouczył, że należy z odpisem prawomocnego orzeczenia udać się do notariusza celem odrzucenia spadku w imieniu małoletnich dzieci i dopiero to kończy procedurę odrzucenia spadku. M. S. (1) nie zgłaszał żadnych wątpliwości podczas tej rozprawy, jego zachowanie w żaden sposób nie wskazywało, że informacje udzielone przez sąd nie są dla niego zrozumiałe. W ocenie Sądu pismo

z 8.12.2017 r. zostało prawidłowo potraktowane wyłącznie jako wniosek o zezwolenie na złożenie oświadczenia w imieniu małoletnich dzieci. Nie jest znana Sądowi praktyka łączenia takiego wniosku z wnioskiem o odebranie oświadczenia przez sąd w jednym piśmie. Wniosek o odebranie oświadczenia byłby bowiem w takiej sytuacji przedczesny. Twierdzenia M. S. (1), że jego wolą było także zainicjowanie tym pismem postępowania o odebranie oświadczenia przez sąd, są podnoszone wyłącznie dla wywołania w niniejszej sprawie korzystnego dla niego i jego dzieci skutku procesowego. W ocenie Sądu nie może być wątpliwości, że w trakcie postępowania w sprawie I. N. (...) i po jej zakończeniu M. S. (1) musiał mieć świadomość, że oświadczenie w imieniu dzieci nie zostało złożone, zwłaszcza, że sam takie oświadczenie składał przed notariuszem i ta forma składania oświadczenia była mu znana.

W świetle tych okoliczności należy rozważyć czy nie złożenie oświadczenia przez M. S. (1) w imieniu małoletnich dzieci było wynikiem błędu w rozumieniu art. 84 k.c. Z tego przepisu wynika, że błąd musi być istotny tj. uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści. Ponadto błąd musi dotyczyć treści czynności prawnej. Błąd dotyczący treści oświadczenia

o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku to m.in. błąd co do osoby spadkodawcy, tytułu powołania (np. z testamentu lub ustawy) lub przedmiotu spadku (tj. brak wiedzy

o rzeczywistym stanie majątku spadkowego, który nie jest wynikiem braku staranności po stronie spadkobiercy). Nie jest możliwe uchylenie się od skutków oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku, gdy spadkobierca był w błędzie co do skutków prawnych określonych zdarzeń (błąd co do prawa). Przykładowo może to być sytuacja, gdy spadkobierca pozostawał w przekonaniu, że brak oświadczenia jest równoznaczny z odrzuceniem spadku. (por. Kodeks cywilny, Komentarz pod red. J. Gudowskiego)

Okoliczności podane przez uczestnika M. S. (1) i jego dzieci, wskazują na to, że błąd w jakim pozostawał M. S. (1), nie był błędem co do treści oświadczenia. M. S. (1) pozostawał w błędnym przekonaniu, że nie są wymagane żadne dodatkowe czynności po zakończeniu postępowania w sprawie I. N. (...). To przekonanie było wynikiem jego zaniedbania, gdyż

został przez sąd poinformowany o konieczności podjęcia dalszych czynności przed notariuszem. Ostatecznie – jak przyznał we wniosku – skorzystał z pomocy prawnej dopiero w toku postępowania w niniejszej sprawie i na skutek pism i pouczeń kierowanych do niego w niniejszej sprawie. Nic nie stało na przeszkodzie, żeby zrobił to wcześniej, w czasie umożliwiającym złożenie oświadczeń w imieniu dzieci z zachowaniem terminu.

Z tych względów oddalono na podstawie art. 1019 k.c. wnioszek J. S. (2), A. S. (2) i M. S. (2) o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po G. S..

Oznacza to, że żaden ze zstępnych M. S. (1) nie jest wyłączony od dziedziczenia. W świetle powołanych przepisów do spadku po G. S. powołane są jego dzieci z małżeństwa z I. z domu B., tj. K. S., D. S., J. S. (1), A. S. (1) i – w miejsce syna spadkodawcy M. S. (1), który odrzucił spadek – jego zstępni: M. S. (3), J. S. (2), A. S. (2) i M. S. (2). Spadek nabywają dzieci spadkodawcy w częściach równych po 1/5 części, a udział 1/5, który przypadłby M. S. (1) – jego zstępni, czyli wnuki spadkodawcy w częściach równych po 1/20. Spadek wszyscy ci spadkobiercy nabyli z dobrodziejstwem inwentarza, zgodnie z art. 1015§2 k.c. Córka spadkodawcy M. M. (1) i jej dzieci wobec złożenia w terminie oświadczeń o odrzuceniu spadku są wyłączeni od dziedziczenia na podstawie art. 1020 k.c.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520§1 k.p.c.